

Een van de meest indrukwekkende plekken van Amsterdam uit de Tweede Wereldoorlog is de Hollandsche Schouwburg. Hier werden joodse Nederlanders uit Amsterdam en omstreken bij elkaar gebracht om uiteindelijk op transport te worden gesteld naar de nazi-vernietigingskampen in het oosten van Europa.

Voormalige kweekschool in Amsterdam grondig gerenoveerd tot Nationaal Holocaustmuseum

Een van de meest indrukwekkende plekken van Amsterdam sinds de Tweede Wereldoorlog is de Hollandsche Schouwburg. Tijdens de donkerste dagen van de Jodenvervolgung gebruikten de nazi's het voormalig theater als verzamelplaats voor de deportatie van joden naar de nazi-vernietigingskampen in het oosten van Europa. De afgelopen jaren is het pand gerenoveerd, tezamen met de tegenovergelegen voormalige Hervormde kweekschool, die hiervoor al was ingericht als tijdelijk Holocaustmuseum. Nu is het geheel up-to-date gemaakt om in 2024 te openen als Nationaal Holocaustmuseum en gedenkplaats Hollandsche Schouwburg en dat had wel wat voeten in de aarde.

Auteur: Harmen Weijer. Foto's: ABT / Office Winhov / Harmen Weijer / De Nijs

De twee historische panden in Amsterdam stonden de afgelopen jaren al centraal bij de herdenking van de Holocaust. De Hollandsche Schouwburg is gebouwd in 1892. In juli 1942 vorderden de nazi's de schouwburg en werd het gebouw ingezet als verzamelplek, gevangenis en deportatieplaats voor joden uit Amsterdam en de provincie. Vanaf de jaren 1960 is het voormalige theater in gebruik als gedenkplaats voor de slachtoffers van de Holocaust. Het Nationaal Holocaustmuseum opent in een historisch gebouw aan de overkant van de Plantage Midden-

laan, de voormalige Hervormde Kweekschool. Tijdens de oorlog gebruikten de nazi's de naastgelegen Crèche als verzamel- en deportatieplaats voor jonge, joodse kinderen. Directrice Henriëtte Pimentel hielp honderden kinderen ontsnappen, onder andere via de Kweekschool.

Aangepaste gevel

In de loop van de jaren zijn beide panden flink verbouwd. Zo zijn de theaterzaal en het toneel van de Hollandsche Schouwburg afgebroken en is daar een binnenplaats met gedenknaald voor in de plaats geko-

men. Ook de voormalige Hervormde Kweekschool is onder handen genomen. Tezamen met architectenbureau Office Winhov is de renovatie door ABT verzorgd, waarbij ABT verantwoordelijk is voor advies over de constructies, installaties, bouwfysica, brandveiligheid en akoestiek. De gevel van de voormalige kweekschool is geheel veranderd, vertelt Michiel Ijskes van ABT, verantwoordelijk voor de constructies. "De glazen gevel aan de rechtervoorkant is met hulp van Adviesbureau Vekemans voorzien van een nieuwe, witte gevel met zogeheten Braziliaans, openge-

werkt metselwerk, dat ook is gebruikt bij het Anne Frank Huis. Ook is de gevel van de bovenste verdieping aangepast en van een nieuwe kap voorzien. Dat lijkt meer op hoe de voormalige Hervormde kweekschool origineel in 1888 is gebouwd."

Vloeren en fundering

Omdat de indeling van de voormalige kweekschool geheel is aangepast en er meer bezoekers naar binnen kunnen, is er door ABT onderzoek gedaan naar de vloeren en fundering. De bestaande fundering functioneerde nog goed. "De houten funderingspalen hebben we blootgelegd, en ze waren nog van goede kwaliteit. De bestaande vloeren van de 3 verdiepingen hebben we wel gehandhaafd, maar ze zijn vooral verstevigd door extra balken aan te brengen om daarmee de hogere belasting van bezoekers aan te kunnen. Het gaat om 500 kg per m²."

Een van de meeste bijzondere klussen in dit project was de plaatsing van de bron van de WKO in de achtertuin van de oude kweekschool. Voor de uitvoering van de WKO was een loodzware mobiele kraan nodig. Maar krijg die maar eens in het dichtbebouwde Amsterdam naar de achterkant. Ijskes: "Dat was een precisieklus, want daarvoor is een opening in het bestaande pand gemaakt, waardoor de kraanwagen naar achteren kon rijden. Daarvoor hebben we een aantal constructieve werkzaamheden moeten uitvoeren, zoals het precies neerleggen van platen voor het verdelen van de krachten. Ook hebben we de kelder vol gezet met stalen schroefstempels."

Efficiënt ingepast installatieconcept

Na deze werkzaamheden is in de achtertuin een nieuwe tentoonstellingsruimte en een auditorium gebouwd. "Omdat er weinig ruimte was voor een technische ruimte voor dit nieuwe en het bestaande gebouw, hebben we die efficiënt ingepast tussen de tentoonstellingsruimte en het

De tegenovergelegen voormalige kweekschool is getransformeerd tot Nationaal Holocaustmuseum. Daarbij is rechterdeel van de gevel voorzien van een nieuwe, witte gevel met zogeheten Braziliaans, opengewerkt metselwerk, dat ook is gebruikt bij het Anne Frank Huis.

De houten funderingspalen zijn blootgelegd, en bleken nog van goede kwaliteit.

Van de Hollandse Schouwburg is alleen nog de voorkant en de foyer overgebleven. De theaterzaal en het toneel zijn al in de jaren 50 afgebroken en daarvoor is een binnenplaats met gedenknaald in de plaats gekomen. Achter de gedenknaald is nu een nieuw stukje gedenktuin toegevoegd.

auditorium”, vertelt Kitty Huijbers van ABT, in dit project verantwoordelijk voor de installaties. “Daar kunnen we nog steeds bij voor onderhoud of calamiteiten, maar het is wel anders dan anders.”

Ook in het bestaande deel van het museum heeft ABT slim gebruik gemaakt van de weinige ruimte die het gebouw voor installatietechniek heeft. Huijbers: “Riolering, warmte/koude en elektra is van de technische ruimte in het bestaande gebouw deels door de fundering naar de nieuwbouw gebracht. We wilden echter de vrije hoogte van de 3 verdiepingen graag behouden, vandaar dat we de installatietechniek in de voormalige kweekschool verticaal hebben uitgelegd. Daarvoor hebben we de schoorstenen, die vroeger in het pand aanwezig waren, teruggebracht voor het moderne leidingwerk. Voor de distributie van de lucht in de ruimten zijn deels dubbele wanden gemaakt.”

Bestaande schoorstenen hergebruikt

De voormalige schoollokalen, die nog behoorlijk goed intact zijn gebleven, zijn omgebouwd tot tentoonstellingsruimten. Deze worden van frisse lucht voorzien via ventilatie bovenin in de ruimten. Huijbers: “Omdat er lucht van dezelfde temperatuur als de

ruimte wordt ingevoerd, is er een goede menging en daarmee een stabiel museumklimaat. Als we luchtbehandelingskasten hadden willen ontwerpen zoals normaal voor musea, dan hadden we twee keer zo grote ruimtes voor de kasten moeten hebben. Want meestal houdt je bij musea rekening met extra marges, omdat je nooit precies weet hoeveel bezoekers er kunnen komen. Aan die marges hebben we flink zitten rekenen, want de ruimte voor die grote luchtbehandelingskasten is er niet. Dus we hebben het maximaal aantal bezoekers dat in het oude deel tegelijkertijd kan zijn - namelijk 150 mensen - goed afgestemd met het museum. Dat is ook heel realistisch voor dit museum. Daarbij zullen de echt kwetsbare objecten in goed afgesloten vitrines worden tentoongesteld.”

Door de renovatie is de bekende vluchtgang, waardoor de uit de naastgelegen crèche geredde kinderen via de kweekschool naar buiten zijn gesmokkeld, in ere hersteld. Het zal een van de authentieke plekken zijn van het Nationaal Holocaustmuseum. Dankzij een slim en efficiënt ingepast installatieconcept is deze up-to-date qua installatietechniek, en kan nog decennialang het indrukwekkende verhaal van de Jodenvervolging in

Voor de uitvoering van de WKO in de achtertuin van de voormalige kweekschool was een loodzware mobiele kraan nodig. Om die achter het pand te krijgen is een opening in het bestaande pand gemaakt, waardoor de kraanwagen naar achteren kon rijden.

De voormalige schoollokalen, die nu tot tentoonstellingsruimten zijn omgebouwd, worden van frisse lucht voorzien via ventilatie bovenin in de ruimten.

Omdat er weinig ruimte was voor een technische ruimte voor het nieuwe en het bestaande gebouw, is de technische ruimte efficiënt ingepast tussen de tentoonstellingsruimte en het auditorium. Op de foto is deze te zien achter de nog ingepakte roosters.